

ככה זה כשאוהבים?

עוד לא חלף שבוע מאז נודע על בחירתו של מנכ"ל "סלקום" לשעבר, עמוס שפירא, לנשיא אוניברסיטת חיפה, וכבר נראה שמתגבשת נגדו חזית: יו"ר חבר הנאמנים התנגד למינוי (וחזר בו), מרצים באוניברסיטה חוששים מהשתלטות עוינת של העולם העסקי, ועדיין נותר פרט טכני שמעיב על המינוי

רויטל חובל 09.03.2012 08:00

איש העסקים עמוס שפירא טרם נכנס לתפקידו החדש כנשיא אוניברסיטת חיפה, אך עוצמת ההתנגדות למינויו כה עזה שנראה כי צפויה לו קדנציה לא קלה. מיד לאחר שנודע דבר בחירתו ביום רביעי שעבר, כתב יו"ר חבר הנאמנים של האוניברסיטה, המיליארדר היהודי-אמריקאי ליאון צ'רני, מכתב נזעם ליו"ר הוועד המנהל, עמי אילון. "אמרתי לך לפני שבוע... שאני מעוניין לקחת חלק באיתור... אני מבין שלא מילאת את הוראותי... יתרה מכך, אתה התבקשת שיוסי בן ארצי (אחד המועמדים הסופיים, ר"ח) יהיה מועמד בשמי. מכך התעלמו לחלוטין..." הוא אף הזהיר שיפעל לביטול הבחירה.

מי שנשלח לפייס את צ'רני היה הנשיא המכהן, פרופ' אהרון בן זאב. בסופו של דבר צ'רני חזר בו ואף הבטיח לפגוש את שפירא.

מהאוניברסיטה נמסר בתגובה כי "דבר החלטת ועדת האיתור נודע ליו"ר חבר הנאמנים, מר ליאון צ'רני, שהוא ידיד גדול ונאמן של האוניברסיטה זה שנים רבות. עם קבלת ההודעה שלח מר צ'רני מכתב אשר מקורו באי הבנה, ולאחר שזו הוסברה לו, חזר בו מהמכתב".

עשו לנו לייק וקבלו את מיטב כתבות סוף השבוע ישירות לפייסבוק שלכם

כך או כך, המהלך - בחירה של איש עסקים לתפקיד שנחשב אקדמי - רחוק מלהיות מובן מאליו. זו אולי הסיבה למכתב של אחד מחברי ועדת האיתור, גיורא שלגי, שהועבר בין חברי הוועדה כבר בסוף ינואר, חודש לפני ההודעה על הבחירה בעמוס שפירא. שלגי, שהוא גם חבר בוועד המנהל, כתב לחברי הוועדה כי האוניברסיטה, שמעמדה הולך ופוחת, חייבת לעבור שינוי וטען שהשינוי חייב להיות ארגוני - מאקדמי לעסקי.

על רקע המכתב הזה עשויה הבחירה בעמוס שפירא, אדם שלא צמח באקדמיה אלא בעסקים, להתפרש כצעד הראשון בדרך לשינוי כזה. שלגי, שהיה מנכ"ל רפא"ל במשך שש שנים, הזכיר את מינויו של מנכ"ל חיצוני לחברה בשנת 1987, האלוף משה פלד, שחילץ את החברה ממשבר שנקלעה אליו.

שלגי צפה כי תימתח ביקורת על המינוי וכתב כי "מדובר במהלך שרוב אנשי הארגון תופסים אותו כמאיים ומיותר". אך אפילו הטרכינולוגיה שבה בחר, כשכינה את האוניברסיטה "ארגון", יכולה ללמד על השינוי הצפוי לאוניברסיטה, ואולי אף על מה שצפוי למוסדות אקדמיים נוספים.

באוניברסיטת חיפה יש הטוענים שהמכתב מלמד על ציפייה שהאוניברסיטה לא רק תתייעל, אלא שתתנהל באופן עסקי. העובדה שלא נבחר איש מבין אנשי האקדמיה שהתמודדו לתפקיד - הרקטור לשעבר פרופ' יוסי בן ארצי, פרופ' דני וייס מהטכניון ופרופ' נאוה בן צבי, נשיאת מכללת הדסה -

והנשיא שייכנס לתפקידו באוקטובר הקרוב יהיה עמוס שפירא, מעוררת תמיהה ביותר ממוסד אקדמי אחד.

מנהל מצוין

שפירא, בן 62, בעל תואר שני, החל את הקריירה שלו כאיש מכירות בחברת "סנו" ב-1973. אחר כך היה מנכ"ל בחברת חוגלה במשך כעשור, וב-2002 מונה לתפקיד מנכ"ל אל-על, כשהיתה עדיין חברה ממשלתית. הוא התפטר אחרי שלוש שנים, ימים ספורים לאחר שמשפחת בורוביץ' רכשה את השליטה בחברה.

בתפקידו האחרון היה מנכ"ל סלקום, תפקיד שמילא עד סוף 2011. עיון בדברים שנכתבו ערב פרישתו מעלה כי בשש השנים שבהן עמד בראש סלקום שפירא אמנם הפך את החברה למכונת מזומנים, אך היה זה בעיקר בעידן שבו תעשיית הסלולר היתה מונופוליסטית ולא תחרותית. בשנות כהונתו כמנכ"ל גרף לכיסו שכר, בונוסים ואופציות למניות בסכום כולל של כ-60 מיליון שקל. בתפקידו כנשיא האוניברסיטה שכרו יהיה צנוע יותר, כ-60 אלף שקל בחודש.

עם פרישתו תיאר אותו אמיר טייג ב-TheMarker כמנהל מצוין, ששאף למעמד של איש ציבור, ולצורך זה היטיב לתחזק פרופיל תקשורתי גבוה. טייג הוסיף עם זאת בדברי פרשנות, כי "כאיש ציבור, שפירא כשל, שכן הוא לקח צד ברור ודאג רק לבעל הבית שלו. יחד עם שני מתחריו, הוא פגע במודע בשירות ללקוחות הסלולר... שפירא ראה כיצד החברה שלו נהפכת שנואה ולא עצר זאת". עמוס שפירא לא הגיב על הדברים הללו.

על אופן הניהול שלו אפשר ללמוד בין היתר מכך שאחד מצעדיו הראשונים בתפקידו כמנכ"ל סלקום היה לבטל את הבונוסים לעובדים על רווחים. הוא עצמו העיד, בראיון שפורסם באתר "מאקו" בינואר 2011: "יש גבול דק בין להיות אסרטיבי ולומר את מה שאתה רוצה בצורה שלא משאירה מקום לאי הבנה, לבין הנקודה הדקה שאתה הופך להיות בוטה. בנקודה הזאת הרבה פעמים אני חוטא וזה לא בסדר".

ובכל זאת שפירא נחשב אחד מהמנהלים הצבעוניים במשק. הוא משתתף בהילולות של הרב אפרגן ("הרנטגן"), נוסע על אופנוע הארלי דיווידסון והוא מאוד רגיש לדברים שמתפרסמים עליו בתקשורת. לחברי ועדת החיפוש של אוניברסיטת חיפה אמר שברור לו שאקדמיה היא לא חברה עסקית.

אמא מורה

פרופ' דני גוטוויין מהחוג לתולדות ישראל באוניברסיטת חיפה, המבקר בחריפות תהליכי הפרטה בישראל, רואה בבחירתו של שפירא את המשך "ההשתלטות העוינת של האוצר על האוניברסיטאות". הוא אמר ל"הארץ" השבוע כי "הצלחתה של הוועדה לא למצוא מועמד לנשיאות מקרב אנשי הסגל האקדמי היא יותר מנורת אזהרה לעתיד האוניברסיטה והאקדמיה בכלל. בהחלטתה להעדיף את יוצא השוק הפרטי לנשיאות האוניברסיטה הגשימה ועדת החיפוש את מדיניות האוצר, הנאבק זה שנים לדלל את השפעת הפרופסורים' על האוניברסיטאות כדי לכפות עליהן התנהלות מסחרית-עסקית. "ההנחה שההתנהלות המסחרית-עסקית 'תציל' את האוניברסיטאות היא תעמולה ממכרת", הוא אומר. "למעשה, כתוצאה מהייבוש התקציבי שכפה האוצר על האוניברסיטאות, הן מתנהלות כ'עסק' כבר כשני עשורים. ואולם, הניסיון מלמד שככל שהאוניברסיטאות מאמצות יותר את ההיגיון העסקי, כן גדל המשבר שלתוכו הן מידרדרות. את התמשכות המשבר מסבירים האוצר ותועמלניו בכך שצעדי המסחור לא היו מספקים ויש להחריפם. ועדת החיפוש נשבתה בתעתוע זה והמתכון שהיא מציעה רק יעמיק את בעיותיה של האוניברסיטה במקום לפתור אותן".

ראש בית הספר להיסטוריה באוניברסיטת חיפה, פרופ' גור אלרואי, אמר כי "ברמה העקרונית אני חושב שאנחנו צריכים לנהל את עצמנו ואנחנו לא צריכים להביא אנשי ציבור, או אנשי עסקים מבחוח שיחליפו אותנו. זה נראה לי תמוה, שמכל שכבת ההנהגה של האוניברסיטה, של הפרופסורים מן

המניין, אין אפילו אחד מוכשר שיכול לקחת על עצמו את התפקיד הזה. אנחנו נהפוך לאוניברסיטה היחידה שהנשיא שלה בא מבחוץ".

הוא הוסיף כי אינו מתנגד אישית לשפירא, אבל "בעולם האקדמי אנשי עסקים מדורגים מבחינה ערכית במקום נמוך. זה לא עושה עלינו רושם שהוא עשה כסף ולא מוסיף לו שום נקודות".

המצדדים במינוי מציינים לזכותו של שפירא את העובדה ששימש בשנים האחרונות יו"ר אגודת הידידים של אוניברסיטת תל אביב, כראיה לזיקתו לאקדמיה. אחד מחברי ועדת האיתור אמר ש"עמוס סיפר שאמא שלו היתה מורה ונושא החינוך מעניין אותו. הוא עשה שיעורי בית והצהיר שהוא מאוד מעוניין בתפקיד. רוב חברי הוועדה התרשמו מהרקורד שלו. לעניין החשש מהתערבות בתכנים אקדמיים - אני יכול להבין את החשש, אבל בעיני זה תלוי באישיות. שפירא לא ייכנס לזה".

פרופ' דני לויתן, שכיהן כרקטור אוניברסיטת תל אביב ומכיר את שפירא בתפקידו כנשיא אגודת הידידים של האוניברסיטה, אומר שהוא הופתע מהמינוי, אך גם שמח בו. לדבריו, "עמוס הביא הרבה תועלת בתפקידו כנשיא אגודת הידידים ואני גם סבור שהוא יביא הרבה תועלת לאוניברסיטת חיפה".

לדברי לויתן, שפירא היזק את הקשר בין קהילת אנשי העסקים בישראל לסגל האקדמי באוניברסיטה והקים את המועדון האקדמי העסקי של האוניברסיטה, שבו נפגשים, אחת לחודש, מרצים ואנשי עסקים. אשר לחשש מהתערבות בתכנים, לויתן מעריך ששפירא "הוא בפירוש אדם שיידע לא להתערב בצדדים האקדמיים - דבר שאני מניח שיש אנשים שחוששים ממנו. אבל אני אינני חושש בכלל".

על הדברים הללו אומר גוטוויין: "להגיד שנשיא אוניברסיטה לא יתערב בעניינים האקדמיים זה כמו להגיד שטבח לא יבשל. נשיא האוניברסיטה עומד בראש המערכת ולהחלטותיו השפעה מכרעת על האקדמיה, לכן חשוב שיהיה איש אקדמיה".

המצדדים במינוי בוועדת האיתור ציינו שגם בטכניון מונו בעבר אנשים לא מתוך האקדמיה, בהם האלוף עמוס חורב (נשיא הטכניון 1973-1982) שנחשב להצלחה, והאלוף עמוס לפידות (נשיא הטכניון 1998-2001), שנחשב מינוי כושל. חלקם אף ציינו את נשיא אוניברסיטת בן גוריון בבאר שבע, פרופ' אבישי ברוורמן, כמי שלא בא מן האקדמיה, ובכל זאת הצליח להביא לשינוי והוא מוערך מאוד.

לברוורמן, כמו גם לפרופ' שלמה מור יוסף, שהיה בעבר מנכ"ל בתי החולים הדסה, הוצע תפקיד הנשיא בחיפה, אך שניהם סירבו. ברוורמן, כיום חבר כנסת ממפלגת העבודה, אומר שנכון שבאוניברסיטאות המובילות בישראל מקובל שהנשיא הוא בעל רקע אקדמי מחקרי, אך "יחד עם זאת, אני בטוח שוועדת האיתור שכללה פרופסורים מכובדים, בחרה בעמוס שפירא למרות זאת, עקב המעלות הרבות בהן הוא ניחן".

בכיר לשעבר במועצה להשכלה גבוהה (מל"ג) אמר ל"הארץ" כי לדעתו, שפירא יהיה מסוגל להוביל את השינוי שאוניברסיטת חיפה זקוקה לו. שינוי שבלעדיו, אומר הבכיר, "הם עוד מעט יישארו עם אקדמיה אבל בלי יכולת כלכלית, אז מה זה שווה?"

ועדיין נותרה משוכה אחת למינוי - הכתובת. שפירא נבחר, אף שסעיף בחוקת האוניברסיטה קובע כי על הנשיא להתגורר בחיפה או בסביבתה הקרובה. שפירא הוא תל אביבי וכבר הודיע שאין בכוונתו להעתיק את מגוריו לחיפה. בקול קורא שפירסמה האוניברסיטה בנובמבר 2011 מודגש הסייג, אבל בהערת שוליים נכתב כי "נושא המגורים בחיפה מצוי בתהליך של דיונים ובחינה מחדש".

עמוס שפירא סירב להגיב לכתבה.

מאוניברסיטת חיפה נמסר בתגובה כי "ועדת האיתור, שחברים בה ארבעה נציגי האקדמיה וחמישה נציגי ציבור, פעלה על פי חוקת האוניברסיטה, ולאחר דיונים ממושכים בחרה את המועמד הראוי ביותר לדעתה. הליך הבחירה טרם נסתיים והמשכו ייעשה בהתאם לחוקת האוניברסיטה. הדרישה

לכך שנשיא האוניברסיטה יתגורר בחיפה ידועה למועמדים שהציגו את מועמדותם והאוניברסיטה תפעל בעניין זה בהתאם לחוקתה".